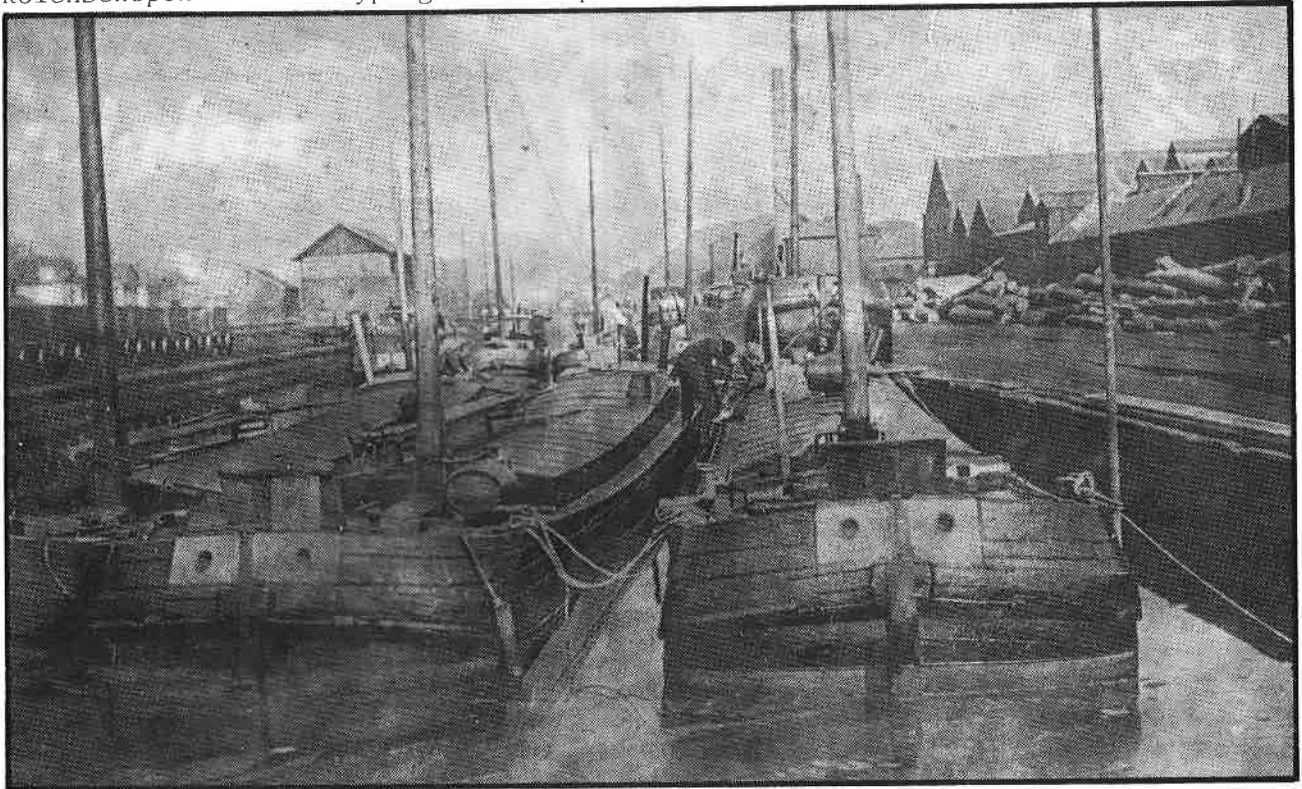

TWEE INTERESSANTE PROJECTEN IN VERBAND MET INDUSTRIELE ARCHEOLOGIE

kolenschepen van het type gebruikt op het Canal du Centre

De industriële archeologie in België is onlangs 2 initiatieven rijker geworden: de restauratie en uitbouw van een kanaalmuseum te Charleroi (initiatiefnemer J.P. Gaillez), en een project voor een papiermuseum te Alseberg (initiatiefnemer J. De Gelas).

Jean-Pierre Gaillez is sedert 1969 leraar Engels aan de Normaalschool te Braine-Le-Comte. Hij leidt daar eveneens een taallabo waarin twaalf mensen werken en hij werkt mee aan de uitgave van *Les Cahiers du Canal du Centre*. Hij is licentiaat in Germaanse filologie en opvoedkunde, gehuwd en vader van vijf kinderen. Hij woont te Le Roeulx.

Acht jaar terug vertrok hij met zijn studenten in *narrow boats*, op kanalen in N.W.-Engeland om in pubs langs deze kanalen toneelopvoeringen te geven.

Daar ontdekte hij de magische kracht van het water, het mysterieuze van oude boten en de fantastische atmosfeer die er heerst bij de mensen die langs de kanalen wonen. Via de Engelsen leerde hij de geschiedenis van de Belgische liften op het kanaal Brussel-Charleroi kennen. Het jaar daarop, in 1977, werkte hij samen met zijn studenten als vrijwilliger

aan de restauratie van het grootste archeologisch openluchtmuseum ter wereld, namelijk het museum te Ainbridge. Toen hij terug naar België kwam richtte hij dadelijk met vier vrienden de v.z.w. *Compagnie du Canal* op die zich tot doel stelt de archeologische rijkdom van het *Canal du Centre* te exploiteren, in België een dynamisch museum naar het model van Ainbridge op te richten door bezoeken per boot aan het hele kanaalgebied met gebruik van de liften te organiseren, een museum in te richten, een *sabot* (bak) en trekkers te restaureren en *Les Cahiers du Canal du Centre* te publiceren.

Jean-Pierre Gaillez diende drie dossiers in maar alleen het dossier over de "Redding van een *sabot* werd in overweging genomen. Hij zei ons dat *dit dossier hen het nauwst aan het hart lag, dat ze daaraan de meeste tijd hebben besteed, daaraan ook met de grootste liefde hebben gewerkt en dat aan dit projekt ook de meeste mensen hebben meegewerkt.*

Sedert bijna twee jaar werkt de groep met nog zeven andere mensen, waaronder een licentiate in de geschiedenis, een sociaal-kultureel werker, een tekenaar, een technicus en drie arbeiders.

In gans dit dossier, zowel qua vorm als qua inhoud, voelt men de liefde voor het werk dat "af" is. En men voelt dit ook bij Jean-Pierre Gaillez zelf aan, want meer nog dan enthousiasme straalt uit zijn persoonlijkheid, uit zijn taal en uit de tekst die hij heeft voorgelegd de liefde voor het uitgevoerde werk, de liefde ook voor het schrijven, want hij zegt: *ik schrijf graag, als ik schrijf voel ik me gelukkig. Door aan deze wedstrijd mee te doen konden we onze aktie ook wat beter beoordelen, even gaan nadenken over het gestelde doel en dat was zeer nuttig voor ons.*

In dit dossier worden alle stadia geschetst van de redding en restauratie van een *sabot*, vanaf de bouw ervan te Baasrode in 1907 tot de aankoop door de *Compagnie du Canal* in 1978.

De "bak" van Charleroi is een zeer speciaal schip. Het is het eerste Belgische schip dat speciaal werd ontworpen en gebouwd voor de binnenscheepvaart en voor het vervoer van steenkool die uit het centraal bekken werd opgehaald. Daarvoor was een schip met platte bodem nodig dat makkelijk door de kleine sluizen met gering waterdebiet kon doorvaren. De "bak" heeft de vorm van een grote, rechtopstaande sigarenkist. Hij is 19,45 m lang, 2,65 m breed en het ruim is 1,80 m diep, tonnemaat: 76 ton. Typisch voor dit schip was de hoge onstabieliteit en de enge stuurhut.

Jos De Gelas van zijn kant werd tot de industriële archeologie gebracht door zijn liefde voor de geschiedenis en niet door zijn economische studies aan de Vlaamse Economische Hogeschool te Brussel. Dank zij een door het Gemeentekrediet in 1975-1976 georganiseerde tentoonstelling, met als onderwerp: *En toen kwam de machine - Ontmoeting met de industriële archeologie* en door een TV-uitzending over de papierfabriek te Alsemberg, waarbij vrijwilligers werden gevraagd, gingen Jos De Gelas en enkele vrienden - eveneens studenten - zich voor dit typisch geval van restauratie van een industrieel-archeologische site interesseren.

Het was meer bepaald de papierfabriek die werd behandeld in het door de heer De Gelas ingediende dossier.

Deze papier- en kartonfabriek, die in 1763 op het grondgebied Herisem (Alsemberg) werd gebouwd, werd als industrieel-archeologisch model uitgekozen door een werkgroep van de Rijksuniver-

siteit Gent (*WIARUG*) die zich tot doel stelde de overblijfselen uit het industrieel verleden in Vlaanderen te inventariseren en te valoriseren. Bovendien ligt dit industrieelcomplex in een sedert de 18de eeuw intact gebleven natuurgebied. Deze samenwerking met Gent als ook het vrijwilligerswerk eindigde drie jaar terug.

Het project viel een tijdje stil, maar sedert een jaar heeft de heer De Gelas zich weer, samen met de eigenaar van de fabriek, ijverig voor de zaak ingezet. Op dit moment werden de eerste ontwerpen voor de herstellingswerken reeds door het Ministerie goedgekeurd en de restauratiewerken aan deze sedert 1979 geklasseerde fabriek startten nog deze zomer.

Maar, zegt Jos De Gelas, we gaan langzaam vooruit om bij elke fase even te gaan nadenken en ons niet te wagen aan een ondoordachte renovatie. Wij voeren alleen die werken uit die nodig zijn om het hele complex in zijn huidige staat te behouden. Dit complex omvat een hoeve die nu nog wordt gebruikt, een smidse, een schrijnwerkerij, een zagerij en een zeepziederij alsook nog twee waterraderen.

Wat wordt de eindbestemming van dit complex? - *We willen er een papiermuseum van maken, maar dan een actief museum waar men opnieuw met de hand geschept papier kan maken. We zouden ook willen dat dit complex een historisch museum voor papier en papierfabrieken zou worden, waarin we allerlei animatie zouden kunnen doorvoeren, en ons onderzoek i.v.m. de geschiedenis van de Belgische papierindustrie zouden kunnen publiceren. We willen er vooral een actieve en levendige historische plaats van maken, zoals het vroeger was en zelfs nog levendiger dan het in de laatste jaren op deze plaats was.*

Uit zijn enthousiast betoog over al zijn projecten en initiatieven vernemen we dat Jos De Gelas een boekje uitgaf over oude folkloristische liederen, dat hij zich interesseert voor folkmuziek, dat hij aan speleologie doet, bergbeklimmen, kajakvaren, enz...

Wat kan deze vorser naar het verleden dan nog zoal?